

Les noves tecnologies al servei de l'ensenyament de la història de l'educació

M. Isabel Miró Montoliu

Universitat Rovira i Virgili

Parlar de la societat informatitzada en el present segle XXI s'ha convertit en quelcom quotidià i ens demostra l'impacte que han tingut les tecnologies de la informació i comunicació —les anomenades noves tecnologies— en el desenvolupament de les societats humanes a partir de l'última meitat del segle XX.

Qui no s'imaginava quan érem nens, i no tan nens, el segle XXI com el gran segle de les transformacions, dels robots, de les màquines, de l'era espacial, viatjant d'un planeta a un altre com una cosa ben normal? I per descomptat, qui no somiava la tecnologia que possibilités que des de la nostra taula de treball poguéssim aconseguir la documentació del lloc més llunyà i estrany de la Terra?

Aquestes tecnologies han transformat les nostres possibilitats de comunicació i la nostra capacitat de recollir la informació, processar-la, disseminar-la i accedir-hi. Com a conseqüència d'aquesta revolució tecnològica, s'han produït canvis profunds en l'economia, la política i en els àmbits socials i culturals de la vida diària dels països de tot el món. Els canvis socials, econòmics i polítics van més ràpids que la capacitat d'assimilació del mateix ésser humà que els provoca. En el camp de l'educació, les noves tecnologies han originat actituds oposades entre les defensors i els que les consideren un perill per al procés de socialització i democratització.

“La utilización de las nuevas tecnologías como un elemento que promueva procesos de aprendizaje destinados a desarrollar la inteligencia, la creatividad, el trabajo en equipos, la participación de los alumnos y su responsabilidad en el proceso de aprendizaje tampoco depende de las tecnologías sino de su utilización

en función de estas características del aprendizaje. Las nuevas tecnologías, como lo demuestran algunas investigaciones son utilizadas frecuentemente para reforzar las modalidades educativas tradicionales y no para promover nuevos enfoques en el aprendizaje. En este sentido, como en muchos otros aspectos de las innovaciones educativas, el actor clave es el docente. En definitiva, la profesionalización de los docentes es la mejor garantía para dar un carácter innovador a la utilización de las nuevas tecnologías en el proceso de aprendizaje.”¹

Els investigadors en història de l'educació encara tenim la possibilitat d'ajecar-nos i embrutar-nos amb la pols dels arxius, hemeroteques, etc., encara podem tenir el contacte humà amb aquelles persones que varen viure una experiència i ens la poden transmetre, però cal preguntar-nos: fins quan podrem conservar aquest privilegi?

Els que observem aquest fenomen des de les nostres classes de les facultats notem que les noves tecnologies no solament produeixen documents diferents als tradicionals en suport de paper, sino que ens arriben a modificar les maneres de treballar. Aquest procés constitueix un desafiament que hauria de fer-nos repensar el nostre rol de docents i la nostra activitat d'historiadors de l'educació dintre d'aquesta nova societat.

Sincerament, crec que les noves tecnologies obren davant nostre un ventall formidable d'informació i de possibilitats de relacionar-nos amb companys de tot el món, i això ens permet un intercanvi científic immediat. Com reflexionava fa un temps a través de la xarxa un professor de la Universitat d'Argentina:

“En un momento en que muchos lugares del mundo, incluido el país en que vivo, reina la desesperanza y la confusión, los que desde estos lugares ejercemos la noble profesión del historiador no podemos menos que congratularnos por el éxito que significa la dilatada existencia de un espacio como *Historia a Debate*, que nos permite intercambiar experiencias a distancia, a través de la red, realizando una formidable contribución para el progreso de nuestro campo de estudios, así como para nuestro propio crecimiento personal.”²

La nostra aposta per les noves tecnologies ha de ser positiva, sempre que no suposi una pèrdua de relació i contacte humà, així com l'aventura de desempolsar caixes i arxius de papers impregnats d'història. Els historiadors estem en un món que va cap a una globalització i estem obligats a tenir presents les noves tècniques documentals.

1. TEDESCO, J.C. “Tecnologías de información y comunicación en la escuela”. *Información e Innovación en Educación*. Ginebra, núm. 91, p. 1.

2. Dedier Norberto. <<http://www.h-debate.es>> En línia: 11/05/01.

En aquest segle XXI ens trobem amb Internet, un dels fenòmens tecnològics que més gran influència té i encara tindrà sobre gran part de la societat. Aquesta xarxa de computadores és capaç de transmetre tot tipus de dades, imatges, sons i possibilita la comunicació quasi instantània entre els usuaris. Com a docents i professionals, és un fenomen que hauria d'incidir en la nostra feina. Ens interessa saber si el canvi que exercirà en la societat serà equiparable amb el que va produir la invenció de la impremta, o encara serà més revolucionari.

Tots som conscients que els nostres alumnes accedeixen a aquesta informació molt fàcilment, fins i tot més que nosaltres mateixos. Hauríem, doncs, d'obrir la nostra activitat docent cap a aquest món: no ens ha de semblar estrany fer classes a l'aula d'informàtica. Si els proporcionem els recursos documentals, per exemple sobre on cercar informació en història i història de l'educació, els nostres alumnes no solament hi accediran, sinó que ells mateixos ens proveiran d'altres fonts d'informació.

A la xarxa podem trobar centres de documentació que possibiliten l'accés a llibres, articles de revistes, pàgines web amb l'última informació sobre investigacions o estudis d'història, debats sobre diferents temàtiques o museus pedagògics virtuals d'arreu del món. El correu electrònic és un instrument molt vàlid per a les nostres aules, ja que els alumnes poden relacionar-se amb professors i investigadors d'altres universitats, amb altres estudiants, entitats, etc. per intercanviar informació. Utilitzant la creativitat, el correu electrònic ens pot servir per organitzar activitats interuniversitàries en el camp de la història de l'educació.

Dintre de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, ja s'està creant una web que intentarà donar una important informació. També des de la Universitat de les Illes ens arriba un butlletí electrònic, molt interessant. En el número 2 trobem un article sobre museus pedagògics de la professora Xisca Comas que tot seguit reproduïm en part:

“...que ens acompanyeu en una visita virtual a les exposicions, col·leccions i/o museus pedagògics que s'han anat creant aquests darrers anys a tot l'Estat espanyol i que tenen la seva pròpia pàgina web.

MUPEGA (Museo Pedagógico de Galicia)

<http://www.xunta.es/mupega/>

A la seva pàgina web hi trobareu informació sobre els objectius i línies de feina que desenvolupa. En volem destacar els fons, que es distribueixen en: memòria gràfica, mobiliari, bibliografia, material escolar i altres estris relacionats amb l'escola. Així mateix, creiem interessant ressaltar les seves línies d'actuació que, en aquest moment, són: Localització de material, Catalogació, Restauració, Exposició, Publicació.

El Museo Pedagógico «La escuela de ayer» (Osca)

<http://www.geocities.com/SoHo/Cafe/6639/centroi.html>

Depèn del Centre de Professors i Recursos d'Osca, des d'on es programen visites al museu acompanyades de material didàctic que ells mateixos han dissenyat.

L'exposició es distribueix en les seccions següents: l'aula, lectura i escriptura, educació femenina, geografia i història, mitjans tecnològics, el cos humà, comptar i calcular, la joguina educativa, formació religiosa, ciències naturals.

Museo del Niño y Centro de documentación histórica de la escuela de Albacete

<http://www.museodelnino.es/principal/principal.htm>

El *Museo del Niño* edita periòdicament un butlletí informatiu anomenat *El Catón*, amb informació sobre l'actualitat del museu. El que conté el museu es distribueix en: exposició de manera permanent, aspectes de diferent tipologia sobre l'educació, el joc, el còmic i els problemes relacionats amb la infància en general. També disposa d'un Centre de Documentació que consta d'arxiu, biblioteca, fototeca, diateca i filmoteca, amb documents de tota casta sobre la història de l'educació a Albacete i els problemes de la infància en l'àmbit general.

La Asociación de Escuelas Graduadas de Cartagena (Múrcia)

http://www.cartagena-virtual.com/graduadas_gisbert/

Ens ofereix una interessant pàgina web on hi podreu trobar informació sobre la situació de l'ensenyament l'any 1900 a Espanya en general i a Cartagena en concret, i també sobre la creació de les primeres escoles graduades a Espanya. Conté, endemés, una galeria d'imatges amb fotografies de plànols d'escoles graduades, edificis escolars, promocions d'alumnes i mestres. Així mateix, hi podeu llegir interessants aportacions relacionades amb les escoles graduades.

Euskal Eskola Museoa de Donòstia (Bilbao)

http://www.eusko-ikaskuntza.org/esp/eusk_esk/

Aquest museu, promogut per Eusko Ikaskuntza (Societat d'Estudis Bascs), conté diferent material escolar.

Museo Escolar Agrícola de Puçol d'Elx (Alacant)

<http://www.cult.gva.es/museus/M00073/museov.html>

El Museu Escolar Agrícola de Puçol recull elements de la cultura material, oral i espiritual de la ciutat d'Elx. Els materials es classifiquen en diversos conjunts com ara són: els treballs artesanals i els estris de l'habitatge tradicional. S'hi han recollit els estris artesanals així com llur utilització, tant en seqüències fotogràfiques com a través d'entrevistes i, en alguns casos, mitjançant vídeos.

Museu del Joguet de Catalunya (Figueres, Alt Empordà)

<http://www.mjc-figueres.net/>

El Museo Valenciano del Juguete

http://www.cult.gva.es/museus/M00089/noframes_e.htm

Escuela de Antaño (Palència)

<http://www.terra.es/personal3/elpizarrin/principa.htm>

Amb els objectius de recuperar i conservar la història escolar espanyola de les darreres dècades i de donar-la a conèixer mitjançant la creació d'una aula-museu estable que tengui caràcter pràctic, obert i participatiu, el projecte *Escuela de antaño* pot visitar-se per Internet. A la seva pàgina web s'anticipa el que serà el museu i es convida a participar en la seva creació.

No ens volem oblidar de l'Arxiu i Museu de l'Educació de les Illes Balears (c/ Mestre Torrandell, 59. Inca 07300. Tel./Fax.: 971 883326), del qual donàvem notícia al primer número d'aquest butlletí i que ben aviat podrà visitar-se virtualment.”

Per completar les aportacions sobre les noves tecnologies com a metodologia en les nostres classes, tenim un valuós article del professor Luis Miguel Lázaro de la Universitat de València, que reproduïm a continuació.